

Pracovní úkoly

1. Změřte statickou charakteristiku termistoru pro proudy do 25 mA a graficky ji znázorněte. V případě záznamu měření počítačem vytiskněte.
2. Změřte teplotní závislost odporu termistoru v teplotním intervalu přibližně 180 až 360 K a graficky znázorněte (ev. vytiskněte).
3. Graficky znázorněte závislost logaritmu odporu R termistoru na $1/T$ a vyhodnoťte velikost materiálových veličin R_∞ a B , aktivační energie U a teplotního součinitele odporu α při pokojové teplotě.
4. Stanovte teplotu termistoru v maximu charakteristiky, případně v některých dalších bodech a tepelný odpor K .

Teoretická část

Budeme měřit elektrickou součástku termistor. U většiny termistorů se se zvyšující se teplotou snižuje elektrický odpor. Elektrický odpor R při teplotě T můžeme vyjádřit vztahem [1]

$$R(T) = R_\infty \exp\left(\frac{B}{T}\right), \quad (1)$$

kde R_∞ a B jsou konstanty.

Pro kovalentní vodiče, v nichž s teplotou roste koncentrace nositelů náboje, platí [1]

$$B = \frac{\Delta U}{2k}, \quad (2)$$

kde $k = 0,8617 \cdot 10^{-4} \text{ eV K}^{-1} = 1,38 \cdot 10^{-24} \text{ J K}^{-1}$ je Boltzmannova konstanta a ΔU je aktivační energie. Vynásobením Avogadrovou konstantou $N_A = 6,022 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$ dostaneme aktivační energii na jeden mol ΔU_{mol} a vztah se redukuje na

$$\Delta U_{mol} = 2BR, \quad (3)$$

kde $R = 8,314 \text{ J mol}^{-1} \text{ K}^{-1}$ je molární plynová konstanta.

Teplotní součinitel odporu α je definován [1]

$$\alpha = \frac{1}{R(T)} \frac{dR(T)}{dT}. \quad (4)$$

Po dosazení do (1) dostaneme

$$\alpha = \frac{-B}{T^2}. \quad (5)$$

Vyneseme-li závislost $\log R = f(1/T)$, dostaneme přímku popsanou rovnicí

$$\log R = \log R_\infty + 0,434 \cdot B \frac{1}{T}. \quad (6)$$

Pomocí lineární interpolace určíme konstantu B a extrapolací pro $1/T \rightarrow 0$ určíme R_∞ .

Dále měříme statickou charakteristiku termistoru. Teplota termistoru se ustálí na teplotě, kdy se vyrovná elektrický příkon a tepelný výkon odváděný do okolí [1]

$$KP = T - T_0, \quad (7)$$

kde K je tepelný odpor termistoru a T_0 je teplota okolí. Nejvyšší napětí U_m na termistoru bude při proudu I_m a teplotě [1]

$$T_m = \frac{1}{2} \left[B - \sqrt{B(B - 4T_0)} \right]. \quad (8)$$

Tepelný odpor K určíme podle

$$K = \frac{T_m - T_0}{U_m I_m}. \quad (9)$$

Výsledky měření

Teplota v místnosti byla $T_0 = (24,0 \pm 0,3) ^\circ\text{C}$.

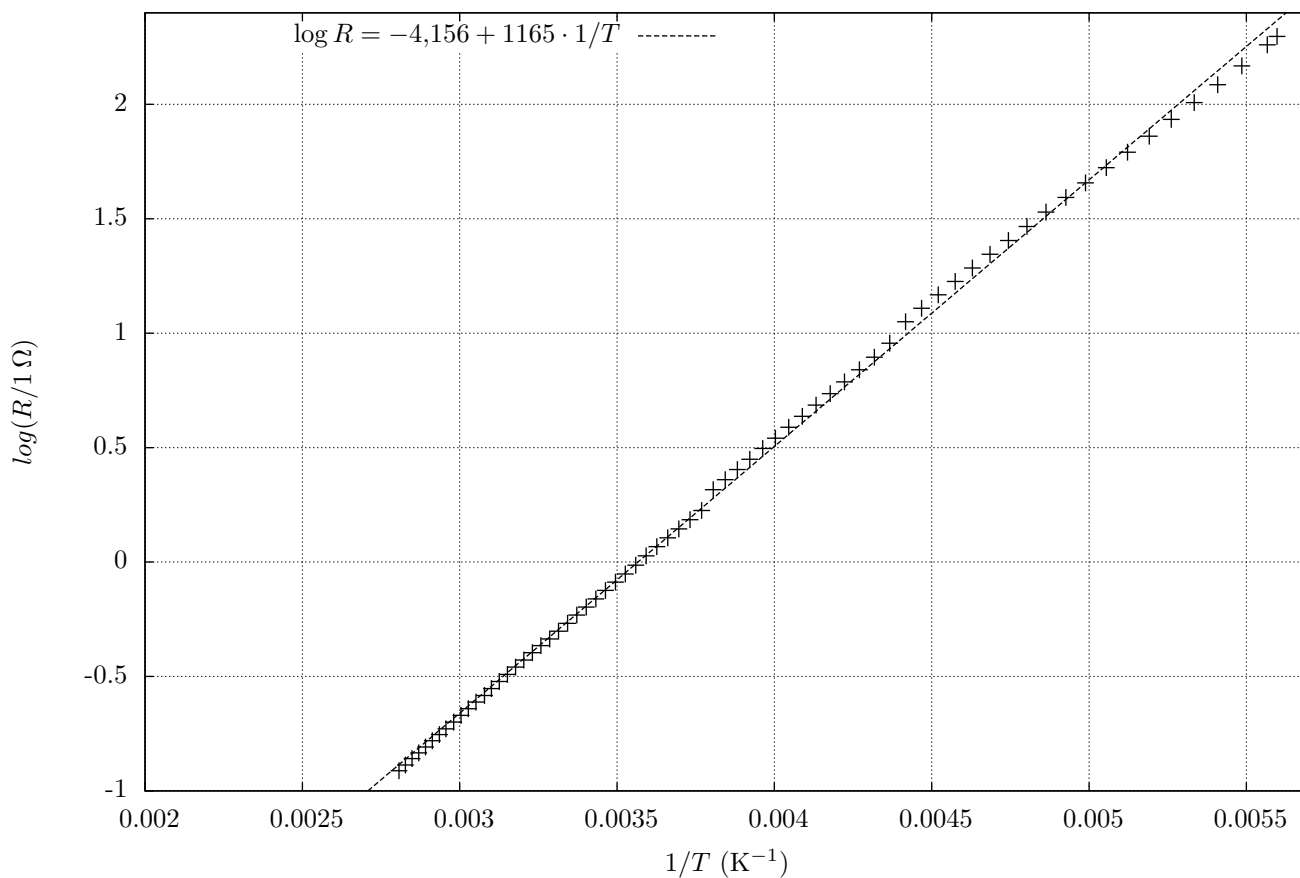
Teplotu jsme měřili platinovým odporovým teploměrem. Vztah mezi teplotou t ve stupních Celsia a odporem platinového teploměru R_t je

$$t = \frac{R_t - R_0}{\alpha_{Pt} R_0}, \quad (10)$$

kde $R_0 = 100 \Omega$ je odpor při $0 ^\circ\text{C}$ a $\alpha_{Pt} = 3,85 \cdot 10^{-3} \text{ K}^{-1}$.

Elektrické veličiny (napětí, proud, odpor) jsme měřili multimetrem METEX MXD-4660A. Při měření statické charakteristiky jsme hodnoty odečítali přímo z displeje a zapisovali na papír, při měření tepelné závislosti jsme multimetry připojili k počítači.

Naměřená teplotní závislost je uvedena v příložené tabulce 1 a zanesena v grafu 1. Proložení závislosti jsme určili konstanty $B = (2680 \pm 30) \text{ K}$ a $R_\infty = (7,0 \pm 0,1) \text{ m}\Omega$. Chybu těchto veličin jsme odhadli, přičemž jsme uvážili chybu fitu a chyby fitovaných veličin.

Graf 1: Teplotní závislost odporu

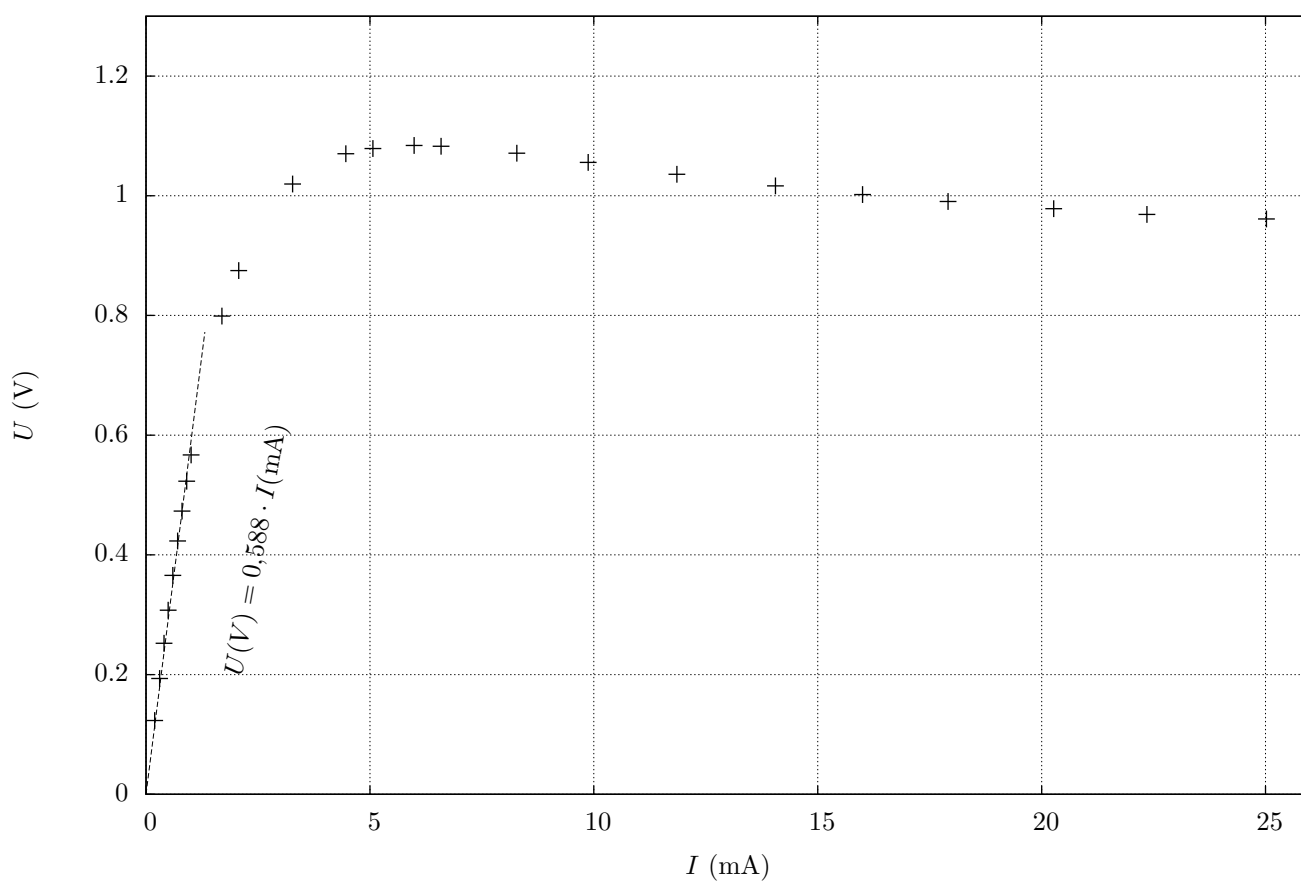
Ze známé konstanty B a vztahů (2), (3), (8) a (5) získáme $\Delta U = (0,463 \pm 0,006) \text{ eV}$, $\Delta U_{mol} = (44,6 \pm 0,5) \text{ kJ mol}^{-1}$, $T_m = (340 \pm 2) \text{ K}$ a $\alpha = (-0,0304 \pm 0,0005) \text{ K}^{-1}$ (při pokojové teplotě $24,0 ^\circ\text{C}$). Odchylku těchto veličin jsme počítali metodou přenosu chyb.[2]

Naměřená statická charakteristika je uvedena v příložené tabulce 2 a zanesena do grafu 2.

Z grafu jsme určili $U_m = (1,086 \pm 0,005) \text{ V}$ a $I_m = (6,0 \pm 0,3) \text{ mA}$. Podle (9) dostáváme $K = (6600 \pm 400) \text{ K W}^{-1}$.

Diskuze

Obě měřené závislosti vyšly podle očekávání.

Graf 2: Statická charakteristika

Konstantu B bychom mohli vypočítat podle studijního textu jako [1]

$$B = \frac{2,3 \log(R_1/R_2)}{1/T_1 - 1/T_2} \approx 2650 \text{ K},$$

která se mírně liší od hodnoty určené lineární regresí.

Veličina I_m je určena poměrně nepřesně, s ní tedy i tepelný odpor K . Na vrcholu charakteristiky se s proudem měnilo napětí velmi pomalu a narozdíl od U_m , které jsme určili poměrně přesně, se nám nepodařilo určit přesný proud I_m , kdy bylo napětí nejvyšší.

Závěr

Statická charakteristika je pro malé proudy lineární a odpor klesá s teplotou exponenciálně.

Změřili jsme následující veličiny

- $R_\infty = (7,0 \pm 0,1) \text{ m}\Omega$
- $B = (2680 \pm 30) \text{ K}$
- aktivační energie $\Delta U = (0,463 \pm 0,006) \text{ eV}$, $\Delta U_{mol} = (44,6 \pm 0,5) \text{ kJ mol}^{-1}$
- teplota v maximu statické charakteristiky $T_m = (340 \pm 2) \text{ K}$
- teplotní součinitel odporu při teplotě 24°C $\alpha = (-0,0304 \pm 0,0005) \text{ K}^{-1}$
- tepelný odpor $K = (6600 \pm 400) \text{ K W}^{-1}$

Seznam použité literatury

1. *Základní fyzikální praktikum* [online]. [cit. 2016-04-06]. Dostupný z WWW: <http://physics.mff.cuni.cz/vyuka/zfp/start>.
2. ENGLICH, Jiří. *Úvod do praktické fyziky I: Zpracování výsledků měření*. Praha: MATFYZPRESS, 2006. ISBN 80-86732-93-2.